

AKADEMIN FÖR TEKNIK OCH MILJÖ
Avdelningen för industriell utveckling, IT och samhällsbyggnad

Återförvisade lantmäteriförrättningar från mark- och miljödomstolen

Caroline Nilsson
Julia Pommer

2017

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Lantmäteriteknik
Lantmätarprogrammet, ekonomisk/juridisk inriktning

Handledare: Märit Walfridsson
Examinator: Marina Edlund
Bitr. examinator: Jesper Paasch

Förord

Med detta arbete avslutar vi vår tid som studenter på Högskolan i Gävle. I skrivande stund känner vi lättade känslor att examensarbetet är färdigt.

Vi vill ge ett stort tack till vår handledare Märit Walfridsson och alla på Högskolan i Gävle som hjälp oss med detta arbete. Även ett extra tack till alla som hjälp oss med material, ställt upp på intervju och svarat på våra (ibland konstiga) frågor. Självklart får vi inte glömma stödet från familj och vänner som betytt väldigt mycket.

Slutligen vill vi även tacka varandra för ett bra samarbete och väl genomfört arbete!

Gävle, juni 2017

Caroline Nilsson och Julia Pommer

Sammanfattning

Den fasta egendomen i Sverige utgörs av mark och är indelad i fastigheter. För att ändra fastighetens utsträckning eller rättigheter som är kopplade till denna görs det genom fastighetsbildning som ansöks vid en lantmäteriförrättning. Dessa lantmäteriförrättningsärenden handläggs av de statliga eller kommunala lantmäterimyndigheterna. Är någon av sakägarna i förrättningen missnöjd med lantmätarens beslut, kan denna överklaga beslutet till mark- och miljödomstolen. Domstolen fattar därefter beslut i ärendet. Anser domstolen att lantmäterimyndighetens beslut är felaktigt eller bristfälligt, kan de återförvisa ärendet. Denna studie har därmed undersökt varför dessa förrättningar återförvisas.

Syftet med studien är att öka kunskapen om återförvisade förrättningsärenden. Ur en samhällsekonomisk- och rättssäkerhetssynvinkel är det angeläget att hanteringen kring lantmäteriförrättningar blir mer effektiv.

För att genomföra studien har en studie av domar och intervjustudie genomförts. Intervjuer genomfördes med förrättningslantmätare och ett tekniskt råd från mark- och miljödomstolen samt Mark- och miljööverdomstolen. Under intervjuerna framkom det att ämnet är viktigt och att lantmäterimyndigheterna är en välorganiserad myndighet.

I studien har det använts 119 återförvisade ärenden. Dessa har efter bearbetning kategoriserats och visat att största anledningen till att ärenden återförvisas är på grund av formella fel. Lantmäterimyndigheten har vid sådana fel till exempel inte redovisat skäl för beslut, brustit i sin utredningsplikt, sammanträde har inte hållits eller att rätt sakägare inte blivit kallade. Slutsatsen blir sålunda att lantmäterimyndigheterna bör arbeta mer kring hur de redovisar skälen för besluten på ett tydligare sätt.

Nyckelord: Återförvisat förrättningsärende, Överklagande, Lantmäteriförrättning, Mark- och miljödomstol, Fastighetsbildning

Abstract

The majority of all properties in Sweden are considered as land. If a property or right is associated with that property, and needs to be amended it is usually done through a property formation. These property formation procedures are handled by the state or municipal land surveyors. If any of the interested parties are dissatisfied it is possible to appeal to the Land and Environmental Court, the court will then make a decision. If the court considers that the decision of the cadastral authority is incorrect or inadequate, they may refer the case back.

The research aim is to increase the knowledge of relegated court cases. From a socio-economic and legal security point of view, it is important that the management of land surveyors could be more effective.

In order to complete the study, a study of judgments and interviews has been conducted. Interviews have been conducted with cadastral surveyors and technical advisory from the Land and Environmental Court. Findings from the interviews stressed the importance of the subject and that the cadastral authority is a well-organized authority.

The study uses 119 referral cases. The outcome of these cases after analysis and categorization has resulted in the main reason why the cases are relegated due to formal matters. For example, the cadastral authority has failed to state reasons for decision, breach of its investigation duty, meeting has not been held or the right interested party has not been called. The conclusions thus became that the cadastral authority should work more on how they explain the reasons for the decisions in a clearer way.

Keywords: Referred matter, Appeal, Land survey, Land and Environment Court, Property formation

Förkortningar

Lagar

AL – *Anläggningslag (SFS 1973:1149)*

FBL – *Fastighetsbildningslag (SFS 1970:988)*

FL – *Förvaltningslag (SFS 1986:223)*

JB – *Jordabalk (SFS 1970:994)*

LL – *Ledningsrättslag (SFS 1973:1144)*

MMDL – *Lag (SFS 2010:921) om mark- och miljödomstolar*

ÄL – *Lag (SFS 1996:242) om domstolsärenden*

Innehållsförteckning

FÖRORD	I
SAMMANFATTNING.....	II
ABSTRACT	III
FÖRKORTNINGAR.....	IV
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	V
1 INTRODUCTION.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	1
1.3 Avgränsning	2
1.4 Disposition	2
2 TEORETISK BAKGRUND.....	4
2.1 Fastighetsbildning i lagstiftning.....	4
2.1.1 Förrättningsförfarandet	5
2.1.2 Beslut vid fastighetsbildning	7
2.2 Överklagande av lantmäteriförrättning.....	8
2.2.1 Mark- och miljödomstolarnas domsområden	10
2.2.2 Förfarandet vid mark- och miljödomstolen.....	11
2.3 Tidigare forskning	13
3 METOD.....	14
3.1 Studie av domar från mark- och miljödomstolen.....	14
3.2 Intervju	15
3.2.1 Genomförande	16
3.3 Brister med valda metoder.....	17
4 RESULTAT.....	18

4.1	Resultat av studie av domar	18
4.1.1	Förrättningsåtgärd	19
4.1.2	Orsak till återförvisning	20
4.2	Resultat av intervjuer	24
4.3	Sammanfattning	29
5	DISKUSSION OCH SLUTSATS.....	32
5.1	Diskussion av metod	32
5.2	Diskussion av resultat	32
5.3	Slutsats	35
5.3.1	Förslag till fortsatta studier	36
5.4	Aspekter på etik och hållbar utveckling	36
	REFERENSER	37
	BILAGA A.....	40
	BILAGA B.....	41
	BILAGA C.....	42

1 Introduktion

I detta inledande kapitel presenteras bakgrunden till studien tillsammans med syfte och frågeställningar samt vilka avgränsningar som har valts. I slutet av kapitlet redovisas vilken disposition arbetet följer.

1.1 Bakgrund

Genom fastighetsbildning kan befintlig utsträckning och rättigheter kopplat till fastigheter ändras. Ändring av fastighetsindelningen kan endast beslutas av myndighet eller domstol, vanligtvis sker detta i följd av en lantmäteriförrättning som handläggs av lantmäterimyndigheterna (Julstad, 2015). Det finns såväl statlig lantmäterimyndighet som har kontor på ett 50-tal platser runt om i landet och 39 kommuner med egen lantmäterimyndighet (Lantmäteriet, 2017). Enligt Lantmäteriet (2017) avslutas årligen omkring 19 000 förrättningsärenden och av dessa är det ungefär 500 ärenden som överklagas till mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolen är en specialdomstol som prövar fyra olika måltyper: miljömål, fastighetsmål, plan- och byggmål och vatten- och avloppsmål. Varav fastighetsmål är måltypen som behandlar förrättningsärenden (SFS 2010:921). Mark- och miljödomstolen återförvisar ungefär 60 av de 500 ärenden som överklagas varje år (Lantmäteriet, 2017). Fastighetsmål som överklagas enligt 15 kap. 1 § fastighetsbildningslagen (FBL) prövas inom den domkrets mark- och miljödomstolen vart den eller de fastigheterna är belägna (SFS 1970:988).

Lagparagrafen som reglerar återförvisning återges i FBL och lyder som följande:

“Kan mark- och miljödomstolen ej utan olägenhet rätta fel i förrättning, skall domstolen undanröja lantmäterimyndighetens beslut och åtgärder i den omfattning de påverkas av felet samt visa förrättningen åter till myndigheten. Domstolen kan därvid meddela föreskrifter för vinnande av rättelse.” (16 kap. 12 § första stycket FBL, SFS 1970:988)

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att öka kunskapen om återförvisade förrättningsärenden. Ur en samhällsekonomisk synvinkel är det angeläget att hanteringen kring lantmäteriförrättningar blir mer effektiv. Det är även ur processekonomisk- och rättssäkerhetssynpunkt viktigt att öka kunskaperna inom ämnet.

För att tydliggöra studiens syfte ställs följande frågeställningar:

- I. Varför återförvisas lantmäteriförrättningsärenden från mark- och miljödomstolen?
- II. Hur arbetar lantmäterimyndigheterna med återförvisade förrättningsärenden för att minska brister inom fastighetsbildning?
- III. Hur kan lantmäterimyndigheterna förbättra handläggningen med avseende på återförvisade förrättningsärenden?

1.3 Avgränsning

Studien avgränsas till att behandla förrättningsärenden som inhämtats från de fem mark- och miljödomstolarna. Undersökningen avser både den statliga lantmäterimyndigheten och de kommunala lantmäterimyndigheterna, detta motiveras till att ge en helhetsbild för hela landet.

Inför studien av domar har vissa begränsningar gjorts för att bestämma vilka rättsfall som ska utgöra underlagsmaterial till studien. Ärendet ska först ha handlagts hos lantmäterimyndigheten och därefter behandlas i andra instans, det vill säga av mark- och miljödomstolen. Domstolen ska därefter i domen återförvisa ärendet till lantmäterimyndigheterna. Åren som studien avser är åren 2015 och 2016.

Personliga intervjuer har genomförts med förrättningslantmätare i Gävle med omnejd. Telefonintervjuer har skett med tekniskt råd från Mark- och miljödomstolen vid Nacka Tingsrätt och Mark- och miljööverdomstolen som är en del av Svea Hovrätt. Intervju har även skett med förrättningslantmätare från Västervik.

1.4 Disposition

Uppsatsen följer IMRaD- struktur, som är ett tillvägagångssätt för att strukturera en vetenskaplig rapport. Gyllenpalm (2016) beskriver att rapportstrukturen IMRaD inleds med en introduktion, följt av de metoder som används, presentation av resultat och avslutas med diskussion samt slutsats. Eventuellt finns det underrubriker till dessa kapitel (Gyllenpalm, 2016). Denna studie kompletteras med ett kapitel om teoretisk bakgrund.

Kapitel 1

I inledande kapitel återges en beskrivning av studiens bakgrund och varför det är värt att forska om återförvisade förrättningsärenden. Syftet och frågeställningar presenteras och avslutningsvis återges studiens avgränsning.

Kapitel 2

Den teoretiska bakgrunden ger en fördjupning till introduktionen. I kapitlet beskrivs teorin om fastighetsbildning, förrättningsförfarandet hos lantmäterimyndigheterna och hur ett förrättningsärende överklagas. Avslutningsvis beskrivs även förfarandet vid mark- och miljödomstolen och tidigare forskning.

Kapitel 3

I metodkapitlet redogörs valda metoder och en teoretisk beskrivning samt motivering till varför dessa vetenskapliga metoder används. Studien baseras på en kvantitativ metod (studie av domar från mark- och miljödomstolen) och en kvalitativ metod (intervjustudie) för att uppnå studiens syfte.

Kapitel 4

I kapitlet redovisas resultaten av de valda metoderna, studie av domar och intervjustudien. En sammanfattning efter varje frågeställning presenteras i slutet av kapitlet.

Kapitel 5

I det slutliga kapitlet förs en diskussion om valda metoder och resultatet som bygger på frågeställningarna. Avslutningsvis framförs slutsatser med förslag till fortsatt forskning samt aspekter på hållbar utveckling och etik.

2 Teoretisk bakgrund

I följande kapitel redovisas den teoretiska bakgrunden till studien. Nedan beskrivs hur fastighetsbildning är reglerad i lag, förrättningsförfarandet, beslut vid fastighetsbildning, överklagande av lantmäteriförrättning, mark- och miljödomstolarnas domsområden, förfarandet vid mark- och miljödomstolen och slutligen återges ett avsnitt om tidigare studier.

2.1 Fastighetsbildning i lagstiftning

Fastighetsrätt är den del av juridiken som behandlar rättsförhållanden med avseende på fast egendom. Enligt 1 kap. 1 § Jordabalken (JB) definieras en fastighet som fast egendom och avgränsas antingen horisontellt och vertikalt eller horisontellt (SFS 1970:994). Victorin och Hager (2015) beskriver den fastighetsrättsliga betydelsen och menar att idag behövs det inte understrykas att mark och fastigheter har stor ekonomisk betydelse.

Fastighetsrätt kan delas in i två skilda delar, allmän fastighetsrätt och speciell fastighetsrätt. Bengtson (2015) beskriver att den allmänna fastighetsrätten behandlar i stora drag de regler som förekommer i JB, medan den speciella fastighetsrätten rör de flesta övriga lagar som berör området. En lag som har en central ställning inom den speciella fastighetsrätten är FBL (Bengtson, 2015). FBL är en civilrättslig lag med offentlighetsrättsliga inslag som trädde i kraft 1 januari 1972 och utgör hörnstenar i det fastighetsrättsliga systemet (Lantmäteriet, 2016). I kommentarerna till FBL återges att lagens allmänna syfte är att möjliggöra myndighetskontroll av fastighetens beskaffenhet och på så vis nyttjas på lämpligast sätt för samhällets intresse. Lagen ska även erbjuda en enkel och effektiv handläggning av fastighetsbildningsärenden (Bonde, Dahlsjö & Julstad, 2007-).

Lantmäteriet (2016) redogör att FBL är i stor utsträckning dispositiv och träder in när parter inte själva reglerat ett fullständigt avtalsförhållande. I vissa fall finns tvingande lagregler och sådana kan inte avtalas bort. Lagregler kan dessutom vara både dispositiva och tvingande. Huruvida en bestämmelse är dispositiv eller tvingande är däremot inte alltid självklar. Oftast framgår det i lagtexten huruvida en lag är dispositiv eller tvingande. Medan i andra fall finns det inget utsagt i lagtexten, dock kan det ändå framgå av lagtextens allmänna karaktär att lagen är avsedd som tvingande. Men trots att FBL har en civilrättslig karaktär är lagstiftningen uppbyggd med tvångssituationer som huvudregel och frivilligfallen som undantag (Lantmäteriet, 2016).

2.1.1 Förrättningsförfarandet

Victorin och Hager (2015) beskriver att den rättsliga kontrollen över mark- och vattenområden är ett sätt att anknyta samhällets intressen och samverka för olika verksamheter. Detta sker främst för att eftersträva en trygg miljö för både nuvarande och kommande generationers intressen. Därmed säkras förutsättningarna för en god miljö och en långsiktig hållbar utveckling (Victorin & Hager, 2015).

Fastighetsbildning är en åtgärd som vidtas när fastighetsindelningen ska ändras i enlighet med FBL. Med fastighetsbildning avses både åtgärder som ombildar (fastighetsreglering) och nybildar (avstyckning, klyvning och sammanläggning) fastigheter (SFS 1970:988). Inom begreppet fastighetsbildning hör även lednings- och anläggningsförrättningar. Ledningsrätt regleras i ledningsrättslagen, LL (SFS 1973:1144) och anläggningsförrättning regleras i anläggningslagen, AL (SFS 1973:1149). Ändring av fastighetsindelning sker genom en lantmäteriförrättning och handläggs av en förrättningslantmätare från en lantmäterimyndighet (SFS 1970:988). Övriga åtgärder som kan genomföras genom en lantmäteriförrättning är även legalisering (legalisering av sämjedelning), äganderättsutredning, särskild gränsutmärkning och fastighetsbestämning (Lantmäteriet, u.å). Vid förrättningsförfarandet eftersträvas att uppnå en rimlig avvägning mellan effektivitets- och kostnadssynpunkter samt rättssäkerhetssynpunkter (Bonde et.al., 2007-).

Bonde et.al. (2007-) återger att lantmäterimyndigheten är en förvaltningsmyndighet. Men trots det, kan förfarandet vid en lantmäteriförrättning likställas med ett domstolsförfarande eftersom berörda sakägarna bereds att delta och beakta sin rätt. Emellertid avviker förfarandet i vissa avseenden från förfarandet vid domstol. Officialprincipen kan ses som utgångspunkten för lantmäterimyndigheten. Det innebär att lantmäterimyndigheten ska utan uppmaning beakta de allmänna intressena, vissa enskilda intressen och kan genom egna initiativ påverka förrättningen och dess resultat. Det är även myndighetens skyldighet att bistå sakägare med råd och upplysningar (Bonde et.al., 2007-).

Ansökan

Förrättningen inleds genom en skriftlig ansökan om fastighetsbildning enligt 4 kap. 8 § FBL, som lämnas in till lantmäterimyndigheten. Den som innehar lagfart på fastigheten avses vara ägare, 4 kap. 11 § FBL. Sökande ska i ansökan enligt 4 kap. 8 § FBL, ange den åtgärd som önskas genomföras samt uppge vilken fastighet som berörs. Lantmäterimyndigheten handlägger förrättningen enligt 4 kap. 7 § FBL, i orten den eller de berörda fastigheterna är belägna. Om ansökan är ofullständig ska lantmäterimyndigheten avhjälpa sökanden så att ansökan blir komplett i enlighet med 4 kap. 9 § FBL. Förrättningen pågår fram tills dess att den har avslutats, inställts eller avvisats (SFS 1970:988).

Utredning

En förrättningslantmätare utreder förutsättningarna om det är möjligt att genomföra fastighetsbildningsåtgärden som avses i ansökan. Finns inga hinder ska lantmäterimyndigheten vid behov utarbeta en fastighetsbildningsplan och ta hand om tekniska arbeten och värderingar som behövs för att genomföra åtgärden enligt 4 kap. 25 § FBL. Beroende på vad ansökan gäller kan utredningen ta olika lång tid att handlägga (Lantmäteriet, 2017).

I förrättningen ska olika intressen tas i beaktning beskriver Bonde et.al. (2007-), dessa intressen gäller är såväl enskilda som allmänna. Det enskilda intresset är främst fastighetsägarna men även kreditgivare och andra rättighetsinnehavare. Allmänna intresset är såväl industrin, bebyggelse, jord- och skogsbruk, andra näringsgrenar, kommunikationer slutligen kulturminnesvården, naturvård och frilivslivet. Beakta det allmänna intresset har till stor del lagts på lantmäterimyndigheterna. Att bedöma fastighetsbildningens lämplighet är det oftast nödvändigt att ta hänsyn till andra lagstiftningar. De lagar som har störst betydelse i sammanhanget är plan- och bygglagen (SFS 2010:900) och miljöbalken (SFS 1998:808) (Bonde et.al., 2007-).

Sammanträde

Lantmäterimyndigheten bör enligt 4 kap. 25 § FBL rådgöra med sakägare om de åtgärder som ansökan avser. Vid behov ska sammanträde hållas med sakägare med stöd av 4 kap. 14 § FBL (SFS 1970:988). Sammanträde ger möjlighet för berörda fastighetsägare att framföra sina uppfattningar och åsikter om hur fastighetsbildningsåtgärden ska genomföras (Julstad, 2015). Lantmäterimyndigheten har enligt 4 kap. 25 § FBL skyldighet vid behov samråda med de myndigheter som berörs av åtgärden (SFS 1970:988). Samrådsskyldigheten innebär kontakt med myndigheter som till exempel Länsstyrelsen, Trafikverket, Skogsvårdstyrelse, kommun och Försvarsmyndigheten. Under samrådet utreds förutsättningarna men även om det ligger hinder för fastighetsbildningen (Lantmäteriet, 2016).

Fältarbete

Om fältarbete behövs i förrättningsärendet är nästa steg i processen att utföra fältarbete. Beroende vad ärendet gäller kan det till exempel utföras kontroller av gamla fastighetsgränser eller inmätning av nya gränser (Lantmäteriet, 2017). Tillkommer exempelvis en gräns genom fastighetsbildning, ska gränsen utstakas eller utmärkas i behövlig omfattning enligt 4 kap. 27 § FBL. I detta skede arbetar lantmäterimyndigheterna även med tekniska beräkningar och framställer kartor. Att kartor ska upprättas regleras 4 kap. 28 § FBL och kartan ska vara så noggrann som ändamålet kräver. Däremot behövs inte kartor upprättas om fastighetsbildningen och förrättningsresultatet kan åskadliggöras utan karta (SFS 1970:988).

2.1.2 Beslut vid fastighetsbildning

Följande avsnitt avser förrättningsförfaranden med avseende FBL, AL och LL. Julstad (2015) beskriver att när underlag till utredningen har samlats in ska lantmäterimyndigheten meddela beslut. Av beslutet framgår det vilken förändring förrättningen medför i fastighetsindelningen (Julstad, 2015). Det finns olika beslut beroende på typ av ärende:

- Fastighetsbildningsbeslut är ett beslut som avser hur fastighetsindelningen ändrats, vilka servitutsåtgärder som vidtas och vilka byggnader som berörs. Beslutet innehåller även uttalanden i frågor som har ett omedelbart samband med fastighetsbildningen. Huvudregeln när ett fastighetsbildningsbeslut ska meddelas regleras det i 4 kap. 25 § FBL och denna bestämmelse avser ett fullständigt fastighetsbildningsbeslut. Ett sådant beslut kan överklagas enligt 15 kap. 6 § FBL.
- Ett fullständigt fastighetsbildningsbeslut kan uppdelas på flera olika fastighetsbildningsbeslut, ett så kallat delbeslut, i samma förrättning. För att överklaga kan lantmäterimyndigheten bestämma att ett sådant beslut ska överklagas enligt 15 kap. 3 § FBL.
- Tillståndsbeslut. Om det är lämpligt och med hänsyn till förrättningens omfattning kan fastighetsbildningens tillåtlighet avgöras på förhand enligt 4 kap. 26 § FBL. Enligt 15 kap. 3 § FBL överklagas ett tillståndsbeslut särskilt.
- Fastighetsbestämningsbeslut regleras i 4 kap. 4 § FBL. Fråga som tagits upp vid fastighetsbestämning avgörs genom ett sådant beslut. Beslutet kan överklagas enligt 15 kap. 6 § FBL, om inte lantmäterimyndigheten förordnar att beslutet ska överklagas särskilt enligt 15 kap. 3 § FBL.
- En fastighetsbildningsåtgärd kan medföra att ersättning ska utgå beskriver Julstad (2015) och därmed ska ersättningsbeslutet meddelas. Detta sker vid fastighetsreglering och klyvning. Ersättningsbeslutet innehåller bland annat uppgifter vilka fastighetsägare som berörs, om ersättning ska erläggas, storleken på ersättningen som ska betalas och vem som får ersättning (Julstad, 2015). Bestämmelser om ersättningsfrågor regleras i 5 kap. 10- 14 §§ FBL. Beslut i frågor som rör ersättning ska överklagas i samband med överklagande av avslutningsbeslutet enligt 15 kap. 6 § FBL.
- Beslut när marken får tillträdas ges i ett tillträdesbeslut och fattas vid fastighetsreglering och klyvning (Julstad, 2015). Lantmäterimyndigheten beslutar vilken tidpunkt tillträde sker och bestämmelser om tillträde regleras i 5 kap. 30 § FBL.

- Genom särskild gränsutmarkering prövar lantmäterimyndigheten om en fastighets gränser ska utmarkeras på marken, i andra fall än vid fastighetsbestämning eller fastighetsbildning. Enligt 14 kap. 15 § FBL ska frågor som tagits upp vid särskild gränsutmarkering avgöras genom ett gränsutmärkningsbeslut.
- Förekommer det materiellt hinder mot fastighetsbildningen ska lantmäterimyndigheten snarast avbryta och ställa in förrättningen, se 4 kap. 31 § FBL. Överklagan av beslut om inställelse regleras i 15 kap. 6 § FBL.
- När lantmäterimyndigheten skiljer sig från förrättningen avslutas detta genom ett avslutningsbeslut. Det betyder att samtliga frågor som hör till förrättningen ska vara avklarade, se 4 kap. 29 § FBL (SFS 1970:988).
- Vid inrättandet av en gemensamhetsanläggning ska lantmäterimyndigheten meddela ett anläggningsbeslut, se 24 § AL (SFS 1973:1149).
- Vid upplåtelse av en ledningsrätt ska lantmäterimyndigheten meddela ett ledningsbeslut, se 22 § LL (SFS 1973:1144).

När samtliga beslut har tagits, ska förrättningen avslutas genom ett avslutningsbeslut, se 4 kap. 29 § FBL. När avslutningsbeslutet meddelas ska även information lämnas om hur beslutet kan överklagas. Inkommer det ingen överklagan så vinner lantmäteriförrättningen laga kraft och registreras i fastighetsregistret (SFS 1970:988).

2.2 Överklagande av lantmäteriförrättning

De grundläggande bestämmelser om myndigheters hantering av överklagande finns reglerat i 24 och 25 §§ förvaltningslagen (SFS 1986:223). Enligt dessa paragrafer ska beslutsmyndigheten pröva om en skrivelse med överklagande kommit in i rätt tid och ska, om detta är fallet, överlämna skrivelsen och övriga handlingar i ärendet till den myndighet som ska pröva överklagandet. Det är inte reglerat i lag hur fort ett överklagande skall översändas till tingsrätten. Hanteringen ska i sakens natur ske skyndsamt och följer det allmänna kravet i 7 § förvaltningslagen. Överlämnandet till tingsrätten ska ske utan dröjsmål och handläggningstiden bör inte överstiga en vecka, se JO 2002/03.

Överklagade fastighetsbildningsförrättningar behandlas i 15 kap. FBL (SFS 1970:988). Förfarandet hur mark- och miljödomstolen handlägger ärenden sker i enlighet med lagen om domstolsärenden (SFS 1996:242), 16 kap. FBL och lag om mark- och miljödomstolar (SFS 2010:921). Mål som prövas enligt FBL benämns som fastighetsbildningsmål (Lantmäteriet, 2016). Ett överklagande sker skriftligen enligt lag (1996:242) om domstolsärenden 4 § och skickas till den lantmäterimyndighet som har meddelat det överklagade beslutet (Lantmäteriet, 2016). För att överklaga ett beslut i en fastighetsbildningsförrättning måste den sakägare, eller annan särskild som är missnöjd, överklaga inom rätt tid efter att beslutet har tagits (Lantmäteriet, 2016). I vissa situationer finns det möjlighet att annan än sakägare får överklaga en förrättning. Bestämmelserna om annan än sakägare får överklaga regleras i 15 kap. 7-9 §§ FBL. Det kan gälla Byggnadsnämnden som får överklaga ett tillstånds- eller fastighetsbildningsbeslut. Detsamma gäller Länsstyrelsen som med vissa undantag kan överklaga sådana beslut (Lantmäteriet, 2016).

Huvudregeln för överklagandetiden är fyra veckor, se 15 kap. 6 § FBL. Denna paragraf gäller beslut som inte ska eller får överklagas särskilt enligt 2-4 §§. Beslut som överklagas särskilt är besvärstiden tre veckor, se 15 kap. 2 § FBL. En åtgärd beträffande gränsutmärkning är tidsfristen för överklagan enligt 15 kap. 6 § FBL, ett år från det att åtgärden införts i fastighetsregistret. Vid en förrättning när sakägaren är missnöjd med beslut eller menar att lantmäterimyndigheten onödigt uppehåller beslut i förrättningen, finns det ingen begränsad tid för överklagandet. Denna rätt återfinns i 15 kap. 4 § FBL. En sammanställning av tidsfrister för överklagande återges i tabell 2.1.

Tabell 2.1: Visar de olika tidsfrister i FBL.

Tidsfrister för överklagande enligt 15 kap. FBL		3 veckor	4 veckor	1 år	Anmärkning
2 §	Särskilt överklagande	X	-	-	
3 §	Tillståndsbeslut, förtida tillträde	-	X	-	
4 §	Onödigt uppehåll	-	-	-	Ingen tidsbegränsning
6 § st.1	Huvudregel	-	X	-	
5 § st.2	Jävsinvändning	-	-	X	

2.2.1 Mark- och miljödomstolarnas domsområden

Domkretsarna för varje domstol framgår av förordningen (SFS 2010:984) om mark- och miljödomstolarnas domsområden. Förordningen trädde i kraft den 2 maj 2011 och ersatte tidigare miljödomstolarna och fastighetsdomstolarna. I första paragrafen anges att Umeå, Östersund, Nacka, Växjö och Vänersborgs tingsrätter är mark- och miljödomstolar, se figur 2.1.

Figur 2.1: Karta över de fem mark- miljödomstolarna (Domstolsverket, 2016).

Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätts domsområde omfattar: *Norrbottnens län samt Bjurholm, Lycksele, Malå, Nordmaling, Norsjö, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storumans, Umeå, Vindelns, Vännäs och Örnsköldsviks kommuner.*

Mark- och miljödomstolen vid Östersund tingsrätts domsområde omfattar: *Gävleborgs och Jämtlands län samt Dorotea, Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Vilhelmina, Ånge och Åseles kommuner.*

Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts domsområde omfattar: *Stockholm, Uppsala, Södermanland, Gotland, Västmanland och Dalarnas län samt Hallsberg, Kumla, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebros kommuner.*

Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts domsområde omfattar: *Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Blekinge och Skåne län.*

Mark- och miljödomstolen vid Vänersborg tingsrätts domsområde omfattar: *Halland, Västra Götaland och Värmlands län samt Askersund, Degerfors, Hällefors, Karlskoga och Laxås kommuner.*

2.2.2 Förfarandet vid mark- och miljödomstolen

Bestämmelser om mark- och miljödomstolarna regleras i lag om mark- och miljödomstolarna, MMDL, (SFS 2010:921). Mark- och miljödomstolarna är särskilda domstolar som handlägger mål och ärenden som föreskrivs i MB, FBL, PBL och annan lag (1 kap. 3 § MMDL). Beträffandet handläggningen med mål som överklagats till mark- och miljödomstol ska lag om domstolsärenden, ÄL, (SFS 1996:242) tillämpas, om inget annat föreskrivs i MMDL eller annan lag (5 kap. 1 § MMDL). Vidare ska bestämmelser i ÄL (SFS 1996:242) kompletteras med FBL:s sjätte avdelning som omfattar kap. 16-18 (SFS 1970:988).

Ett ärende inleds genom ansökan eller ett beslut från förvaltningsmyndighet eller kommun överklagas till mark- och miljödomstolen (SFS 2010: 921). Enligt 13 § ÄL ska förfarandet hos domstolen ske skriftligen. Domstolen ska se till att ärendet blir utrett som dess beskaffenhet kräver (SFS 1996:242). Huvudregeln är att sammanträde ska hållas i ett fastighetsbildningsmål. Däremot om sakägares närvaro saknar betydelse för målets avgörande, behöver inte sakägare närvara under sammanträdet enligt 16 kap. 5 § FBL (SFS 1970:988). I prop. 1969:128 återges att den som har anfört besvär, det vill säga överklagat, ska alltid kallas eftersom den klagandes närvaro anses vara av betydelse när en förhandling ska hållas. Den som kallats till förhandling med stöd av 5 § FBL har rätt till ersättning för sin inställelse enligt särskilda bestämmelser. Sakägare ska däremot inte tilldelas att betala sådan kostnad som förorsakas av tidigare nämnda personers inställelse (16 kap. 13 § FBL). Om mark- och miljödomstolen anser att sammanträde saknar betydelse för prövningen av ett mål som inte avser själva saken, behöver sammanträde inte hållas enligt 16 kap. 8 § FBL (SFS 1970:988).

Om överklagandet berör allmänt intresse ska företrädare eller tjänsteman från den myndighet (Länsstyrelsen eller Byggnadsnämnden) vars verksamhet berörs i målet, kallas till sammanträde för att lämna upplysningar enligt 16 kap. 5 § FBL. Lantmäteriet (2016) beskriver att Byggnadsnämnden ska kallas om överklagandet rör fastighetsbildning inom detaljplanelagt område eller område med områdesbestämmelser. Kallelse till sammanträde kan även skickas till förrättningslantmätaren för att lämna uppgifter om de faktiska förhållandena som framkommit vid förrättningshandläggningen (Lantmäteriet, 2016).

Enligt 16 kap. 9 § FBL kan beslut som överklagats men förrättningen inte har avslutats, kan domstolen föreskriva att förrättningshandläggningen skall avbrytas i dess helhet eller till viss del eller att handläggningen ska fortgå oberoende av överklagandet. Sker detta träds förskriften genast i kraft och fortsätta gälla till dess att annat förordnas (SFS 1970:988).

Mark- och miljödomstolen får även enligt 16 kap. 9 § FBL om det av särskilda omständigheter är lämpligt, förordna om förtida tillträde. Om domstolen anser, kan de omedelbart förordna att beslut av lantmäterimyndigheten om förtida tillträde inte får utnyttjas fören domstolen har prövat överklagandet så kallat inhibition av beslut. Tas det upp flera frågor i ett mål och frågorna kan särskiljas, får mark- och miljödomstolen enligt 16 kap. 10 § FBL fatta beslut beträffande någon av frågorna, oberoende om handläggningen av återstående frågor inte avslutats (SFS 1970:988).

När en sakägare överklagat, får mark- och miljödomstolen enligt 16 kap. 11 § FBL ändra lantmäterimyndighetens beslut endast om övriga sakägare fått tillfälle att yttra sig. Ändring som är till fördel för en sakägare eller företrädare till allmänt intresse, får göras även om denna inte fått tillfälle att yttra sig. Om domstolen anser att överklagandet ska leda till ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings-, fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkeringsbeslut som har överklagats särskilt, får domstolen föranleda ändring enligt 16 kap. 11 § FBL beträffande den del av förrättningen som inte har överklagats, om det behövs för att en uppenbar motstridighet eller oenighet inte ska uppkomma i förrättningen eller beslutet. Vidare kan domstolen om det finns sådana omständigheter beträffande en förrättning som avses i 15 kap. 10 § FBL, göra ändringar trots det att överklagandet inte avser den delen av ärendet (SFS 1970:988). I enlighet med prop. 1969:128 kan mark- och miljödomstolen besluta om rättelse i förrättning, oberoende om registrering av förrättning har skett i denna del.

Enligt 16 kap. 12 § FBL ska mark- och miljödomstolen i första hand själva avhjälpa felet i förrättningen. Om detta inte är möjligt ska mark- och miljödomstolen undanröja lantmäterimyndighetens beslut och åtgärder i vad förrättningen avser, för att därefter återförvisa förrättningen till lantmäterimyndigheten. Domstolen kan därmed meddela föreskrifter för vinnande av rättelse (SFS 1970:988). Dessa rättelseföreskrifter är i princip bindande för lantmäterimyndigheten (Lantmäteriet, 2016). Med hänsyn till prop. 1969:128 är det även möjligt för domstolen att undanröja en förrättning om domstolen anser ansökan borde ha avvisats eller inställts.

Enligt 16 kap. 12 § FBL ska överklagat ärende som berör fastighetsbildnings- eller fastighetsbestämningsbeslut och sökanden återkallar sin ansökan efter att förrättningen avslutats men inte hunnit vinna laga kraft, ska förrättningen undanröjas i den del som återkallelsen avser. Detta under förutsättning att övriga har fört talan vid förrättningen eller i domstolen och som själva har haft rätt att ansöka om åtgärden, ger sitt samtycke (Lantmäteriet, 2016).

Efter att mark- och miljödomstolens dom eller slutliga beslut har vunnit laga kraft ska förrättningsakten samt kopia av utslag eller beslutet sändas till lantmäterimyndigheten, se 16 kap. 15 § FBL. När registrering skett, ska lantmäterimyndigheten omedelbart sända tillbaka förrättningsakten till domstolen (SFS 1970:988). Enligt 1 kap. 2 § MMDL får mark- och miljödomstolens beslut överklagas till Mark- och miljööverdomstolen, om inget annat är föreskrivet (SFS 2010:921). För att ett mål ska prövas i Mark- och miljööverdomstolen krävs i flesta fall ett prövningstillstånd. Beviljar inte Mark- och miljööverdomstolen prövningstillstånd kommer mark- och miljödomstolens avgörande dom att gälla (Domstolsverket, 2014). Mål som tas upp i Mark- och miljööverdomstolen får i sin tur överklagas till Högsta domstolen, om inget annat är föreskrivet (1 kap. 2 § MMDL, SFS 2010:921).

2.3 Tidigare forskning

Vetenskapliga artiklar inom detta ämne har inte återfunnits. En artikel som ligger i närområde till detta ämne är bland annat Ekbäck (2009), där han skriver om fastigheter och dess olika ägande former. Dessa ägandeformer är exempelvis enskilt, gemensamt och statligt ägande. En annan är Vitilkainen (2004), som i sin artikel beträffande omarrangeringar i Europa skriver att hur fastighetsindelningen utformats har berott på olika historiska aspekter, kulturen, traditioner och olika lagstiftningar. Forskningen nämns ofta ha ett utvecklingsperspektiv och Çağdaş (2009) motiverar varför införandet av forskningsområdet för fastighetsutveckling av är aktuell och uppmanar till ytterligare vetenskaplig efterforskning inom fastighetsområdet.

Emellertid har det skrivits examensarbeten från KTH som är i närliggande område till denna studie. Ölund (2002) skriver om överklagade lantmäteriförrättningar mellan åren 1990 till 2000 i Kalmar och Stockholms län. I studien gjordes en jämförelse mellan dessa län och resultatet jämfördes därefter av Anderssons (2010) i sitt examensarbete. Andersson (2010) studerade närmare på överklagade förrättningar mellan åren 2001 till 2008. I slutsatsen beskrivs exempel på åtgärder som lantmäterimyndigheterna kan ta del av för att minska antalet överklagade förrättningar. Dessa slutsatser följer i linje med frågeställningarna i denna studie.

Jama (2015) utvärderade reformen om mark- och miljödomstolar genom att samla in domar från domstolarna innan och efter inrättandet. Som förslag till fortsatt forskning skriver han att det skulle vara intressant att undersöka återförvisade förrättningsärenden (Jama, 2015). Detta examensarbete har därmed legat till grund för frågeställningarna i den här studien.

3 Metod

I följande kapitel beskrivs de två metoder som använts vid insamling av material för att uppnå studiens syfte. Dessa två metoder är insamling av domar från mark- och miljödomstolen och intervjuer. Metoderna har valts med hänsyn till studiens frågeställningar, som av sin karaktär lämpligast besvaras både kvalitativt och kvantitativt.

För att säkerställa tillförlitligheten är det fördelaktigt att kombinera två metoder i studien. Detta stärks av Biggam (2014) som menar att det är fördelaktigt att kombinera metoder i syfte uppnå hög validitet så att hög trovärdighet uppnås i studien (Biggam, 2014). Reliabilitet syftar till pålitlighet och begreppet validitet kan definieras som relevansen av insamlad data för ett ämne eller förmågan att mäta det som avses att mäta (Mälardalens högskola, 2014). Makrakis och Kostoulas (2015) konstaterar även det finns fördelar med användandet av både kvalitativa- och kvantitativa metoder. Eftersom båda metoderna kompletterar varandra och det finns en vinst i att kombinera olika metoder (Makrakis & Kostoulas, 2015).

3.1 Studie av domar från mark- och miljödomstolen

Den metod som används för att besvara studiens första frågeställning, ”*Varför återförvisas lantmäteriförrättningar från mark- och miljödomstolen?*”, har genomförts genom att samla in återförvisade förrättningsärenden från mark- och miljödomstolen.

Studien av domar är en kvantitativ undersökning och hanterar domar från hela landet mellan åren 2015 till 2016. Dessa två år har valts eftersom de ligger nära i tiden, både i förhållande till varandra men även nutid. Denna avgränsning förväntas även ge en hanterlig mängd ärenden att undersöka för studiens tidsperiod på tio veckor.

För att samla in återförvisade ärenden skickades förfrågan via mejl till mark- och miljödomstolarna. Domstolarna har allt eftersom skickat tillbaka återförvisade ärenden för respektive domsområde. Tidsperioden på två år resulterade i 119 återförvisade domar, se bilaga A. De begärda domarna sammanställdes i tabeller och bearbetades kvantitativt genom att kategorisera domarna efter förrättningsåtgärd och orsaken till återförvisning.

Om ärendet överklagas till Mark- och miljööverdomstolen följs inte utgången upp i detta arbete.

3.2 Intervju

För att besvara studiens andra frågeställning, *"Hur arbetar lantmäterimyndigheterna med återförvisade förrättningsärenden för att minska brister inom fastighetsbildning?"* och tredje frågeställningen *"Hur kan lantmäterimyndigheterna förbättra handläggningen med avseende på återförvisade förrättningsärenden?"*, valdes intervjuer som metod.

Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014) menar att kvalitativa intervjuer ger möjlighet för intervjuaren att tolka och finna djupa meningar i materialet som fås av intervjupersoner som uttrycker sina tankar om forskningstemat (Hjerm et al., 2014). Enligt May (2001) är det möjligt att dela in intervjuer i fyra olika former. De olika formerna är: strukturerade intervjuer, semistrukturerade eller delvis strukturerade intervjuer, ostrukturerad eller fokuserade intervjuer (May, 2001). Metoden som valdes till den här studien genomfördes av semistrukturerad karaktär. Fortsättningsvis beskriver May (2001) att denna typ av intervjuteknik ger intervjuaren möjlighet att fördjupa svaren och kan därmed inleda en dialog med den som intervjuas. Semistrukturerad intervjuform är en användbar intervjuteknik om forskaren är intresserad av ett specifikt ämne i intervjuerna och kompletteras med andra metoder (May, 2001).

Författarna Jacob och Ferguson (2012) poängterar att fördelarna med semistrukturerad intervju gentemot en strikt strukturerad intervju, är att det ger utrymme till diskussion. Intervjufrågornas karaktär är utformad med "opend ended" eftersom det ger respondenten möjlighet att frambringa mer utförliga svar (Jacob & Ferguson, 2012). Hjerm et al. (2014) föreslår att en semistrukturerad intervju inleds fördelaktigt med bakgrundsfrågor. Denna förberedande fas bidrar till att skapa en bekväm situation för både respondenten och intervjuaren. Efter uppvärmning med bakgrundsfrågor inleds successivt kärnfrågorna till studien. Frågorna bör kategoriseras in i tematiska grupper och inom respektive grupp bör de placeras i logisk ordning (Hjerm et al., 2014).

Irvine, Drew och Sainsbury (2013) har jämfört semistrukturerade telefonintervjuer och semistrukturerade intervjuer som utförts ansikte mot ansikte. Deras forskning syftar till att upplysa skillnader som kan observeras mellan dessa intervjumetoder. Irvine et al. (2013) kom fram till att telefonintervjuer tenderar att vara kortare än personliga intervjuer och är mer tidsbesparande. Däremot finns det brister på visuella signaler som kan påverka samspelet under telefonintervjun och därmed ger mindre utvecklade svar än vid ett "naturligt möte". Fördelen med att använda personliga intervjuer är att respondenterna tenderar att erbjuda mer nyanserade och utvecklade svar (Irvine et al., 2013).

3.2.1 Genomförande

För intervjuundersökningen skickades mejlförfrågan till sex lantmäterimyndighetskontor i Gävle med omnejd. En förfrågan skickades även till Nacka tingsrätt. Efter intervju med ett tekniskt råd i Nacka tingsrätt, tipsade respondenten att kontakta ett tekniskt råd från Mark- miljööverdomstolen. För att erhålla mer material till studien skickades även intervjuförfrågan till denna.

Närliggande lantmäterikontor valdes eftersom studien genomförs i Högskolan i Gävle. Av den orsaken fanns det möjlighet att genomföra en del intervjuer med personligt möte. I respektive lantmäterikontor har intervjuförfrågan sedan skickats ut till förrättningslantmätare, som tidigare haft kontakt med återförvisade fastighetsbildningsförrättningar. Av de sex utvalda lantmäterimyndigheterna svarade tre av dessa, vilka även var villiga att medverka på en intervju. Eftersom tre förrättningslantmätare inte ansågs tillräckligt, kompletterades studien med en förrättningslantmätare från lantmäterimyndigheten i Västervik som vi har fått rekommenderad av personliga kontakter. Det finns ingen anledning att tro att kompletteringen på något sätt påverkar resultatet.

Personligt intervjumöte har genomförts med det statliga lantmäterikontoret i Gävle och Uppsala samt den kommunala lantmäterimyndigheten i Gävle. Resterande intervjuer har skett via telefon, eftersom respondenterna har önskat detta.

Innan intervjutillfällena ägde rum, skickades ett informationsblad ut till samtliga respondenter. Informationsbladet gav en kort beskrivning om studiens syfte samt kontaktuppgifter. Dessutom skickades intervjufrågorna ut i förväg för att ge respondenten tid för förberedelse. Intervjufrågorna har anpassats till respektive respondents sakkunskap.

Intervjuerna beräknades ta ungefär 40 minuter. Under pågående intervju dokumenterades samtalet med anteckningar, som förts med dator och anteckningsblock. Sammanställning av intervju har bearbetats störstads med ett formellt skriftspråk och utfördes direkt efter intervjun för att undvika informationsförlust. Vid bearbetning av material har viss information som ansågs överflödigt utelämnats. När materialet sammanställts, sändes det tillbaka till respondenten för att läsa igenom och lämna kommentarer.

För att få olika perspektiv i studien var det fördelaktigt att deltagande respondenter var anställda från kommunala lantmäterimyndigheten, den statliga lantmäterimyndigheten, mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen. De som medverkade i intervjun var en lantmäterichef, en senior förrättningslantmätare, en förrättningslantmätare, en specialist förrättningslantmätare och två tekniskt råd.

För att ta hänsyn till etiska aspekter bestämdes att samtliga respondenter skulle vara anonyma. De medverkande har istället tilldelats som respondent A till F.

3.3 Brister med valda metoder

Eventuella brister med intervjustudien var att respondenterna inte skulle ge tillräckligt uttömmande svar som kunde analyseras till studien. En annan brist skulle kunna tänkas vara att antalet respondenter som medverkade i studien inte var tillräckligt. Något som kunde beaktas var vilka personer som tillfrågas. I detta fall tog inte studien hänsyn till tredje part, det vill säga sakägare som berörts av förrättningen. Att en tredje part skulle tas med, skulle eventuellt ge ett bredare perspektiv. Ett annat perspektiv vore det intressant att ta del av, var Justitieombudsmannen eftersom de granskar myndigheters arbete.

Vid insamling av domar kunde eventuella brister vara att antalet domar för åren 2015 och 2016 inte var helt fullständiga. Eftersom en begäran hade skickats ut till fem domstolar som hanterade materialet. Den mänskliga faktorn kan alltid fela men eftersom studien behandlade ett stort antal domar, borde inte enstaka bortfall påverka studien i sin helhet.

4 Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet från de två metoder som använts i studien. Resultatet från studie av domar presenteras i första avsnittet och därefter redovisas intervjustudien som genomförts utifrån respondenternas perspektiv om återförvisade ärenden. I slutet av kapitlet presenteras en sammanställning av studiens resultat.

4.1 Resultat av studie av domar

För att få en helhetsbild har överklagade ärenden tagits med i resultatet under åren 2016 och 2015. I tabell 4.1 redovisas antalet överklagade ärenden som respektive mark- och miljödomstol handlagt för de valda åren.

Tabell 4.1: Antal överklagade förrättningsärenden som mark- och miljödomstolarna handlagt under åren 2016 och 2015.

År	Umeå	Östersund	Nacka	Vänersborg	Växjö	Σ
2016	77	50	156	113	72	468
2015	91	58	148	124	75	496
Σ	168	108	304	237	147	964

Totalt har 964 ärenden överklagats till mark- och miljödomstolen under åren 2016 och 2015. Varav 119 ärenden som återförvisats, se tabell 4.2.

Tabell 4.2: Antal återförvisade ärenden under åren 2016 och 2015. Inom parenteser redovisas procentuell andelen återförvisade ärenden av de ärenden som handlagts hos domstolen.

År	Umeå	Östersund	Nacka	Vänersborg	Växjö	Σ
2016	10 (13 %)	2 (4 %)	23 (14,7 %)	12 (10,6 %)	16 (22,2 %)	63 (13,4 %)
2015	12 (13,2 %)	2 (3,4 %)	20 (13,5 %)	11 (8,9 %)	11 (14,7 %)	56 (11,3 %)
Σ	22 (13,1 %)	4 (3,7 %)	43 (14,1 %)	23 (9,7 %)	27 (18,4 %)	119 (12,3%)

Under år 2015 avslutade lantmäterimyndigheterna 18 370 förrättningsärenden (Lantmäteriet, 2017). Av dessa tog mark- och miljödomstolen upp 496 överklagade förrättningsärenden och 56 av dessa återförvisades, se tabell 4.1 och 4.2. Ska detta uttryckas i andra siffror, återförvisas ungefär 0,30 % avslutade förrättningsärenden.

Detta kan jämföras med år 2016. Under det året avslutade lantmäterimyndigheterna 19 588 förrättningsärenden (Lantmäteriet, 2017). Av dessa tog mark- och miljödomstolen upp 468 förrättningsärenden varav 63 ärenden återförvisades, se tabell 4.1 och 4.2. Med andra ord är det 0,32 % av de avslutade förrättningsärenden som återförvisades.

4.1.1 Förrättningsåtgärd

En sammanställning över vilken typ av förrättningsåtgärd som tagits upp i lantmäteriförrättningen presenteras i tabell 4.3. Kategoriseringen har gjorts efter vilken förrättningsåtgärd som tagits upp i förrättningen. Har det varit en kombinerad förrättning där domstolen endast tagit upp en viss del, exempelvis fastighetsbestämning, har kategoriseringen valts att ärendet ligger under fastighetsbestämning. Av tabell 4.3 redovisas kategorierna *avstyckning*, *klyvning* och *sammanläggning*. De övriga kategorierna är *fastighetsreglering*, *fastighetsbestämning*, *anläggningsåtgärd*, *ledningsrätt*, *särskild gränsmarkering* slutligen *legalisering av sämjedelning* och *kombinerad*. Ärenden som består av flera åtgärder har indelats i en gemensam kategori.

Tabell 4.3. Typ av förrättning.

Typ av förrättning	2015/2016
Avstyckning	16
Klyvning	2
Sammanläggning	-
Fastighetsreglering	35
Fastighetsbestämning	8
Anläggningsåtgärd	26
Ledningsrätt	6
Särskild gränsmarkering	3
Legalisering av sämjedelning	3
Kombinerad	18

4.1.2 Orsak till återförvisning

Sammanställning av orsak till återförvisning presenteras genom att kategorisera efter övervägande orsak i målet, tabell 4.4. Vissa är kombinationer av orsaker men då har hänsyn tagit till det som främst har framförts av mark- och miljödomstolen i domskälet.

Tabell 4.4: Orsak till återförvisning.

Orsak till återförvisning	2015/2016
Formella fel	68
Bedömning	21
Instansordningsprincipen	11
Tolkning av äldre handlingar	10
Bedömning av detaljplan	5
Bedömning av strandskydd	3

Formellt fel

Inom kategorin formella fel finns ärenden när domstolen ansett att lantmäterimyndigheten exempelvis brustit i sin utredningsplikt, inte kallat rätt sakägare och otydligt redovisat handlingar. Nedan följer exempel av ärenden som ligger under denna kategori.

Exempel I. Domstolen ska ta ställning till om en särskild gränsmarkering har utförts på rätt sätt och utifrån rätt utgångspunkter. Det framkommer dock att lantmäterimyndigheten inte har redovisat skäl för sitt beslut och har till exempel inte redovisat beräkningar på de mätningar som utförts. Eftersom lantmäterimyndigheten inte har redovisat skäl för sitt beslut kan domstolen inte avgöra om lantmäterimyndigheten har gjort rätt eller inte. Därmed är inte beslutet förenligt med 4 kap. 17 § FBL, som anger att beslutsskäl ska redovisas om en motivering inte kan anses överflödigt. Domstolen anser även att utredningsskyldigheten inte är uppfylld enligt 4 kap. 25 § FBL. Eftersom domstolen inte avgör någon fråga i sak, får beslutet inte överklagas särskilt, se lag (SFS 1996:242) om domstolsärenden (Nacka, F 3236-15).

Exempel II. Eftersom lantmäterimyndigheten inte har hållit sammanträde i ärendet, ställs frågan om en förrättning ska återförvisas. Enligt 4 kap. 25 § FBL har lantmäterimyndigheten skyldighet att utreda förrutsättningarna för fastighetsbildning. Vidare ska lantmäterimyndigheten enligt 4 kap. 14 § FBL hålla sammanträde med sakägare vid förrättning. Domstolen redogör, om det inte finns några motstrida intressen mellan sakägare i ärendet eller om det inte finns några hinder mot den sökta åtgärden behövs inte sammanträde hållas. Sammanträde behövs inte heller om ansökan ska avisas eller om det är uppenbart att fastighetsbildningen inte kan tillåtas.

I målet framgår det att det finns motstridigheter mellan sakägarna beträffandet fastighetsregleringen. Är sakägare inte eniga ska det enligt 4 kap. 14 § FBL hållas sammanträde. Domstolen har av utredningen konstaterat att lantmäterimyndigheten inte hållit något sammanträde trots att ett sådant behövts för förrättningen. Sammanfattningsvis menar domstolen att det inte funnits förrutsättningar för lantmäterimyndigheten att avsluta förrättningen utan sammanträde och undanröjer därför samtliga beslut och återförvisar förrättningen för fortsatt handläggning (Nacka, F 335-16).

Exempel III. Förrättningen rör vägsträcka som ska användas som utfartsväg. Lantmäterimyndigheten har inte tagit med parter som borde varit sakägare i förrättningen. Mark- och miljödomstolen kan på grund av instansordningsprincipen inte ta in dessa i målet. Bedömningen har i det här fallet gjort att det är ett formellt fel av lantmäterimyndigheten eftersom de inte kallat alla sakägare till sammanträde (Vänersborg, F 664-16).

Bedömning

Ärenden när mark- och miljödomstolen har en annan tolkning av lagtext än lantmäterimyndigheten finns under denna kategori. Hit hör även fall när domstolen anser att lantmäterimyndigheten inte har följt rättspraxis. Nedan följer exempel på denna kategorisering.

Exempel IV. Ärendet handlar om ansökan gällande avstyckning för ändamålet deltidjordbruk. Lantmäterimyndighetens beslut om att ställa in förrättningen och skäl för beslutet var bland annat att yrkandet strider mot skyddet för skogsnäringen och naturvården i 3 kap. 7 § FBL. Länsstyrelsen delade bedömningen att avstyckningen medför försämring för det aktiva skogsbruket.

I domskälet redovisas att stamfastigheten ska prövas lämplig som skogsfastighet. Skogsmark får inte delas in på sådant sätt att möjligheten att ekonomiskt utnyttja skogen undergår försämring av någon betydelse. Fastighetsbildning får inte heller ske om den innebär en skadlig indelning av en skogsbruksfastighet enligt 3 kap. 7 § FBL. Vid samlad bedömning anser domstolen att stamfastigheten efter avstyckningen är lämplig som skogsfastighet och därmed uppfyller 3 kap. 1 och 7 §§ FBL. Vad de gäller styckningslotten finner domstolen att efter sammanvägning att den tänkta styckningslotten bör komma till stånd. Eftersom syftet med styckningslotten inte är att skapa en självständig bärkraftig skogsfastighet. Utan fastighetsbildningens syfte är att bilda en fastighet som ger visst ekonomiskt utbyte och främjar bosättning i glesbyggd. Domstolen menar att fastigheten även kommer främja vården av natur- och kulturmiljö. Lantmäterimyndighetens beslut undanröjs och avstyckningen ska ske i enlighet med ansökan (Växjö, F 4107-14).

Instansordningsprincipen

Principen innebär att domstolen anser att de inte kan pröva de synpunkter som klagande framfört i domstolen som första instans. Även när en förlikning har träffats mellan parterna, där parterna träffat en överenskommelse som ska prövas av lantmäterimyndigheten.

Exempel V, Lantmäterimyndigheten fatta beslut kring ett ärende som rör fastighetsreglering av ett område som berör två fastigheter. Efter att parterna träffat en ny överenskommelse så återförvisar mark- och miljödomstolen ärendet till lantmäterimyndigheten för fortsatt handläggning och avslutande av förrättningen i enlighet med parternas avtal (Vänersborg, 2016).

Tolkning av äldre handlingar

Under kategorin tolkningen av äldre handlingar finns de ärenden där äldre handlingar har varit upp för tolkning. Det rör sig bland annat om punkters placering och fastigheters beskaffenhet. Nedan följer exempel som kategoriserats under denna kategori.

Exempel VI. Lantmäterimyndigheten har i förrättningen som avser fastighetsbestämning beslutat om gränsen mellan en fastighet och samfällighet. Det samfälliga området är en väg som tillkom vid laga skifte. Fastigheten är däremot bildad genom en hemmansklyvning 1906. Domstolen finner att vägen ska ha en annan sträckning än vad lantmäterimyndigheten kom fram till. Den överklagade förrättningen ska därför upphävas och återförvisas till myndigheten för ny handläggning i enighet med vad domstolen anvisar (Östersund, F2165-14).

Bedömning av detaljplan

Vid förrättningar som rör detaljplanelagt område måste även tolkning göras av dessa planer. Hit hör bland annat ärenden som rör tolkning gällande mindre avvikelser av detaljplan. Nedan följer ett exempel.

Exempel VII. En kommun ansökte om avstyckning och lantmäterimyndigheten beslutade att fastighetsbildning skulle ske så att de nya fastigheterna bildades med ändamål bilservice. Kommunen överklagade och yrkade om justering av fastighetsgränserna så gränserna överensstämmer med gällande detaljplan.

Fastighetsbildning inom detaljplanelagt område får inte ske i strid mot planen enligt 3 kap. 2 § FBL och mindre avvikelser får göras om syftet med planen inte motverkas. Domstolen menar att i det aktuella målet finns inte någon anledning att avvika från planen och att lantmäterimyndigheten inte har redovisat i protokollet att fastighetsbildningen skulle avvika från gällande detaljplan. Mellan kommun och lantmäterimyndigheten har avtal träffats, där det framgår att kommunen ska tillhanda plantolkning. Enligt avtal ansvarar lantmäterimyndigheten för förrättningen i dess helhet och avgör hur ärendet ska genomföras. Oberoende vem som utför plantolkningen ska denna uppfylla 3 kap. 2 § FBL och utgå från gällande plan. Kommunen har alltså obesträtt redovisat att lantmäterimyndighetens plantolkning inte är förenlig gentemot gällande detaljplan. Utmärkning har inte skett trots att avvikelserna anses vara större än vad som är tillåtligt som fullföljsåtgärd, se 4 kap. 27 § FBL (Växjö, F 2837-15).

Bedömning av strandskydd

I denna kategori hör ärenden där bestämmelserna om strandskyddet i MB tagits upp. Hit hör frågor om avvikelse från strandskyddet och även ärenden där länsstyrelsen har motsatt sig fastighetsbildningen på grund av strandskyddsbestämmelserna. Nedan följer exempel från denna kategori.

Exempel VIII. Lantmäterimyndigheten ställde in förrättning gällande en fastighetsreglering om att överföra mark. Med motivering att fastighetsbildningen strider mot 3 kap. 2 § FBL och motverkar därmed syftet med strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. MB.

Domstolen bedömer, i likhet med lantmäterimyndigheten, att den sökta fastighetsregleringen är lämplig enligt FBL och är därmed förenligt med 3 kap. 1 § FBL. Vidare prövas om strandskyddsbestämmelserna utgör ett hinder för fastighetsbildningen. Marken som önskas överföras ligger inom område för utökat strandskydd på 300 meter, därmed ställs frågan om syftet med strandskyddsbestämmelserna motverkas av fastighetsregleringen. I detta mål anser domstolen med hänsyn till den oförändrade markanvändningen och att en bostadsfastighet kan bildas inom strandskyddat område, att den sökta regleringen inte motverkar strandskyddets syfte (Växjö, F 2913-15).

4.2 Resultat av intervjuer

Respondent A till D representerar lantmäterimyndigheterna medan respondent E och F besvaras av tekniska råd från mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen.

Respondent A: lantmäterichef 2017-04-18.

Respondent A förklarar att de anställda på kontoret har veckogenomgång en gång varje vecka, där de tar upp olika verksamhetsfrågor som till exempel ärenden som återförvisats från domstol. Under mötena diskuteras även andra intressanta rättsfall från olika delar i landet. Eftersom kontoret har fler nyanställda lantmätare, tas även andra frågor upp under mötena som de nyanställda kan ha.

Fortsättningsvis återger respondent A att normalt sker det ärendefördelning en gång i veckan där ansökningar som kommer in fördelas. Det är första inblicket lantmätaren får i ärendet och en del frågor dyker upp i samband med just ansökan. Det är viktigt att den som ansöker har förstått vad den ansökt om. Alla har inte kunskap om lagstiftningen som lantmäterimyndigheten använder och därmed ska förrättningslantmätaren i första hand reda ut vad ansökan gäller. Vissa vet precis vilken åtgärd de vill ha, medan andra har svårt att bena ut begreppen. De kan till exempel skriva sammanläggning, men egentligen är de ute efter fastighetsreglering.

Av 150- 200 avslutade ärendena är det endast 2- 4 stycken som överklagas per år, återger respondent A. Ungefär hälften dessa är fakturor. Totalt avslår mark- och miljödomstolen sedan hälften av alla besvär. Av de som sedan återförvisas bestämmer oftast domstolen vilket belopp som ska betalas i till exempel förrättningskostnad eller hur ett andelstal i en väg ska ändras. När mark- och miljödomstolens dom vunnit laga kraft fullföljs förstås lantmäteriförrättningen enligt domen.

I vissa fall måste någon annan ta över handläggningen. Det är även av intresse att det sprids ut i organisationen och går igenom rättsfall. Vidare poängtar respondent A att åsikter finns men att de rättar sig förstås efter en dom som vunnit laga kraft.

Arbets sättet som den statliga lantmäterimyndigheten har idag, kan en lantmätare arbeta var som helst i landet. Det leder till färre sammanträden eftersom avståndet på 10, 20, 30 mil är ett hinder. Lagstiftningen syftar i första hand att sammanträde hållas. Undantagsvis om det är solklart att inget sammanträde behövs och det inte finns olika uppfattningar. Sammanträde är viktigt, anser respondent A.

Respondent A vill se en ändrad lagstiftning som medför regler som enklare "tar bort" samfälligheter. Många samfälligheter är från laga skifte och från slutet av 1800-talet. Lantmätarna lägger ner alldeles för många timmar att utreda samfälligheter. Det finns samfälligheter som inte fyller samma funktion som de gjorde för 150 år sedan. Dessa samfälligheter kan ställa till problem och tillför inte mycket, avslutar respondent A.

Respondent B: förrättningslantmätare 2017-04-19.

Respondent B nämner att med vissa ärenden finns en medvetenhet att det kommer överklagas. Dessa ärenden är främst flerpartsförrättningar som till exempel ledningsrätter och anläggningsförrättningar, med många parter inblandade som har olika åsikter. I de fallen får förrättningslantmätaren försöka ta ett beslut.

Vidare återger respondent B att lantmätarna använder checklistor, vilket är en integrerad del av handläggningen. Som lantmätare ska man ha kännedom om de olika delarna i listan. De delar som finns i checklistan är exempelvis att yrkanden ska ses över, vad som ska handläggas och är den som ansöker behörig att söka. Lantmätaren går igenom checklistan och efter som förrättningen fortskrider, antecknas det som genomförts ner i dagboksbladen. Detta har säkert förbättrat kvalitén på förrättningar, förklarar respondent B. Det har pågått under en längre tid att den statliga lantmäterimyndigheten arbetar på detta sett. Innan beslut fattas, går en kollega igenom förrättningen.

På kontoret används även en verktygslåda för att förelägga och avvisa ansökan. Just avvisingar har den statliga lantmäterimyndigheten blivit mer aktiva med på senare år. Detta för att undvika att förrättningen fortlöper ända fram till slutet, för att upptäcka formella fel.

Det finns inte någon direkt rutin kring återförvisade ärenden eftersom det endast är ett par per år. Dyker det upp en knepig fråga förs diskussion i kontoret. Många är nyanställda och har en handledare. I första hand får handledaren besvara frågan men är den för invecklad förs den vidare. Oklarheter gäller oftast bedömningen enligt 3 kap. FBL.

När lantmäterimyndigheten och mark- och miljödomstolen har olika bedömningar, tar oftast annan handläggare hand om ärendet. Vid formellt fel fortsätter vanligtvis samma handläggare med ärendet. Någon uppföljning finns inte direkt menar respondent B. Kontoret rapporterar in ärenden som överklagats och gått till domstol. Registrator är den som fört statistik.

Det har inte skett någon större förändring i hur lantmäterimyndigheten har arbetat med återförvisade ärenden. I vissa fall fortsätter lantmätaren med ärendet och i vissa fall byter man handläggare, det är upp till varje handläggare. Ibland är det väldigt tydligt från domstolen och därmed följs deras beslut. Ibland känns det som att domstolen kan fatta ett beslut istället för att återförvisa det. Det är lite konstigt att vissa ärenden återförvisas när de ändå har en klar uppfattning vad som ska gälla, menar respondent B.

Lantmätarna ska ha kännedom vad det är för formella fel. Därför utgör checklistan ett bra underlag som fångar upp mycket. Lantmäterimyndigheten borde även redovisa bättre varför ärenden blir återförvisade. Det görs förmodligen någonstans men det har inte gått ut i organisationen. Slutligen så menar respondent B att om ärenden gång på gång blir återförvisade borde detta förbättras.

Respondent C: förrättningslantmätare 2017-04-20.

Även respondent C nämner att i det vardagliga arbetet har kontoret möte en gång i veckan. Där diskuteras ärenden som har svårare bedömningar. För att få en samsyn på funktionen, tas ärenden upp för att få stöd från varandra.

Innan lantmätaren tar beslut, granskas ärendet av en kollega. Det innebär att någon annan går igenom en checklista för att se över genomförda moment. Till exempel att upprättade handlingar är korrekta, ingen del av beslutet har glömt, behörigheter, stavfel och se över att inte fel handlingar ligger till grund för prövningen. Upptäckts något olämpligt så reagerar man såklart men huvudsyftet med granskningen är inte bedömningen i det aktuella ärendet. I slutändan är det sitt eget beslut. Är det fler som hjälper till i bedömningen, blir det en mer korrekt beslut menar respondent C.

Respondent C förklarar vidare att stabverksamheten är en juridisk sektion. Staben fungerar dels som ett andra stöd till förrättningslantmätarna, dit svårare juridiska frågor behöver utredas eller i frågor där ställning till tolkning av lagtexten behövs. Från stabverksamhetens håll kan handböckerna tydliggöras. Respondent C menar det även är viktigt att få med ställningstagande i besluten för att uppnå mer enhetlig bedömning från hela lantmäterimyndigheten. Detta är svårt eftersom arbetssättet varierar beroende lantmäterikontor. Att få rättssäkerheten det vill säga, tillvägagångssätt och bedömning utförs likartat för hela landet är problematiskt. Slutligen poängterar respondent C att utbildning är en viktig del för lantmäterimyndigheternas verksamhet.

Respondent C förklarar att om ärendet återförvisas får annan handläggare ta hand om ärendet. En lantmätare kan ta upp återförvisade ärenden i funktionen men det förs inte ut i resten av organisationen i de enskilda fallen. Fortsättningsvis menar respondent C beroende hur domen är formulerad eller vad domstolen sagt, ändras beslutet efter dem. Vid formella fel kallas exempelvis sakägare till extra sammanträde.

Uppföljningen görs vidare i funktionen. Respondent C berättar om ett ärende som återförvisats, som gällande en prövning av en gemensamhetsanläggning. Prövning har gjorts av två olika lokaliseringar, men mark- och miljödomstolen fastslog att en tredje skulle prövas. Beslut som undanröjs i vissa delar får lantmätaren justera genom att markera i handlingarna med domstolsutslaget som grund för beslutet. Det är till viss del en enklare hantering, än när ärendet återförvisas i sin helhet eftersom hela förrättningen måste kanske göras om. Är det ett visst beslut som endast undanröjs men inte återförvisas, blir det inte en ny handläggning då mark- och miljödomstolen har beslutat att det inte ska gälla.

Det är bättre att kalla fler sakägare till sammanträde än för få, på det sättet kan man försäkra sig att inte missa någon menar respondent C. Är det många sakägare vid förrättningen ska kungörelse i tidningen ske. Sedan är det utbildningsmässigt, att som lantmätare får lära sig detta. Dessutom är 4 kapitlet i FBL viktigt eftersom det kapitlet reglerar hur en förrättning ska handläggas, poängterar respondent C.

Om domstolarna ser återkommande brister, framförallt formella sådana försöker lantmätaren komma till rätta med det. Beroende på vad det är, krävs olika insatser. Det kan vara bra att belysa på kurser eller i handledningar, avslutar respondent C.

Respondent D: förrättningslantmätare 2017-05-03.

Ärendet fördelas enligt kompetensnivå förklarar respondent D. Samtliga förrättningar som det fattas beslut i, kvalitetsgranskas av annan handläggare på annat kontor. Rutin kring hur granskning ska ske finns, den behandlar vad som ska granskas och hur återkoppling ska ske. Den tar även upp vem som ska granska vilken typ av ärende. Klass 3+, -4 granskas uteslutande av specialister, avslutar respondent D.

När ett ärende kommer tillbaka och handläggningen ska fortsätta, fördelas ärendet till annan handläggare eftersom tidigare handläggare redan tagit ställning. Formella fel kan rättas till av tidigare handläggare så länge som inget mer beslut ska fattas. Behöver nytt beslut fattas ska ärendet fördelas till ny handläggare med samma hänvisning som ovan. Informationen ges till specialistnätverket, som sedan för det vidare till funktionen.

Ärligen får funktionen en fråga från lantmäterimyndigheten om antal ärende som återförvisats, detta rapporteras sedan in dit. För ett antal år sedan handlades ärendet av samma handläggare när det återförvisades. Idag är det som regel på att det ska fördelas på annan handläggare, förklarar respondent D.

Rätt utbildning och tid att inhämta kunskap till rätt person. Kunskap om de rutiner som finns. Ärende bör fördelas till rätt handläggare direkt. Brist finns i klassificeringen, vilket kan ibland innebära att ett klass 2 är ett klass 4. Detta kommer leda till minskad stress om ärenden fördelas rätt från första början, menar respondent D.

Respondent E: tekniskt råd Mark- och miljödomstolen 2017-04-21.

Vid det enskilda fallet har mark- och miljödomstolen ingen kommunikation med lantmäterimyndigheterna, berättar respondent E. Det skulle vara om lantmäterimyndigheterna ringer och frågar hur domstolen dömer men då hänvisar domstolen till domen. Det vi har haft lite diskussioner med lantmäterimyndigheten är om 26 § fastighetsbildningskungörelsen (SFS 1971:762), om när del av ärendet har blivit överklagat huruvida registreringen ska ske eller inte, detta är inte alltid solklart.

Respondent E berättar vidare att de anställda som är "fastighetsråd" på alla mark- och miljödomstolen och mark- och miljööverdomstolen har en nätverksträff en gång per år, då vi som ett inslag har besök av företrädare för lantmäterimyndigheten. En gång kom vi överens med dessa om att skicka exempel på överklaganden som har onödiga fel som lantmäterimyndigheten borde ha undvikit. Domstolen ska inte påverka hur lantmäterimyndigheten ska göra sina bedömningar, utan det ska de få göra självständigt avslutar respondent E.

Respondent E berättar att lantmätaren kan redovisa tydligare och använda dagboksbladen i större omfattning. Det händer att lantmätare inte redogör vad som är yrkat och hur respektive yrkande har prövats. Dessutom är det viktigt att ta med underlagsfakta och lagrum som använts i bedömningen. Skäl för beslut är även otydligt redovisat i många fall, menar respondent E.

Respondent E lyfter fram att det är lätt att glömma och hålla kvar kunskapen i huvudet. Därför är utbildning sålunda viktigt.

Det är även svårt för lantmätarna, när de går till sina chefer som inte längre har en lantmätarbakgrund, menar respondent E. Vidare är kollegranskningen nyckeln till att det ska fungera men ibland görs den inte till fullo. Ibland finns inte kompetensen att göra granskningen. Som lantmätare är det även bra att ta det lugnt och göra en sak i taget. Börja från start med 3 kap. 1, 2, 3 §§ FBL och så vidare, förklarar respondent E.

Slutligen nämner respondent E att det är långa beskrivningar i handböcker och lantmätaren istället ska läsa igenom lagtexten eftersom det står i många fall tydligt där. Det är inte bra att lantmätaren i vissa fall skriver beslutet och slänger in paragraferna i efterhand, istället för att utgå från lagtexten, menar respondent E.

Respondent F: tekniskt råd Mark- och överdomstolen 2017-04-28.

Respondent F berättar utifrån egen erfarenhet att fler ärenden återförvisas idag än vad de gjorde i början av 2000-talet. Under den tiden arbetade respondent F som fastighetsråd vid fastighetsdomstolarna och det fanns då en stark tradition att försöka lösa tvisten. Domstolen visade åter ytterst få ärenden och det var under stor vanda att återförvisa förrättningsärendet.

Respondent F har inget att tillföra med avseende att flertalet ärenden som återförvisats är på grund av formella fel. Detta eftersom respondenten endast ser ett få antal av dessa ärenden. Vidare poängterar respondent F att när en sakägare överklagar förrättningen är det främst att de är missnöjda med beslutet och inte intresserade om det skett något fel från myndighetens del. De vill se en ändring av själva utgången från deras synpunkt.

4.3 Sammanfattning

Varför återförvisas lantmäteriförrättningsärenden från mark- och miljödomstolen?

Det är 119 ärenden som har återförvisats från mark- och miljödomstolen under år 2016 och 2015. Antalet återförvisade ärenden skiljer sig mellan respektive mark- och miljödomstol. Växjö tingsrätt är den domstol som återförvisar flest ärenden (18,4% under åren 2016 och 2015). Under år 2016 återförvisade Växjö tingsrätt 22,2 % ärenden och år 2015 återförvisades 14,7 %. Östersund tingsrätt återförvisar minst antal ärenden, 3,7 %, under tidsperioden 2016 och 2015. Umeå, Nacka och Vänersborg ligger inom intervallet 9,7 till 14,1 % under samma tidsperiod.

I tabell 4.3 visas fördelningen av vilka typer av förrättningsåtgärder som återförvisats under år 2016 och 2015. Det är 35 ärenden som berör fastighetsreglering och 26 ärenden som berör anläggningsåtgärder. I kategorin ”kombinerad” har 18 ärenden återförvisats.

Tabell 4.4 visar orsaken till återförvisning. Av de 119 ärenden är det 68 ärenden som är formella fel, 21 ärenden är bedömning och 11 ärenden är instansordningsprincipen.

Hur arbetar lantmäterimyndigheterna med återförvisade ärenden för att minska brister inom fastighetsbildning?

För det enskilda lantmäterikontoret är det endast ett fåtal ärenden som återförvisas varje år. Om ett ärende återförvisas tas det som regel upp av en ny handläggare. Vid formella fel kan samma handläggare ta upp ärendet. Har domstolen och lantmätare haft olika tolkningar tar oftast en annan handläggare hand om det återförvisade ärendet. Det är i många fall upp till handläggaren att själv avgöra om den fortsätter med ärendet.

Lantmäterimyndighetens stabverksamhet som är en stödenhet, tar upp vissa ärenden. Dessa är främst svårare tolkningsärenden som de sedan för ut information om till resten av organisationen. Informationen kan även återspeglas i utbildning i fastighetsbildning och i handböcker.

För att förebygga brister använder lantmäterimyndigheten checklistor. Dessa är en integrerad del av handläggning. Lantmätaren följer checklistan och allt efter som moment slutförs, skrivs det in i dagboksbladen. Innan beslut fattas går en kollega igenom förrättningen med checklistan, så kallat kollegegranskning. Lantmäterikontoren har även regelbundna möten där det finns utrymme att ta upp frågor och funderingar.

Hur kan lantmäterimyndigheterna förbättra handläggningen med avseende på återförvisade ärenden?

Respondenter återger att det är betydelsefullt att diskutera svåra ärenden tillsammans med kollegor för att inhämta kunskap från varandra.

En respondent menade att checklistan utgör bra underlag för handläggningen av förrättningsärenden. Vidare anser respondenten att statliga lantmäterimyndigheten skulle kunna sammanställa och redovisa tydligare varför ärenden blir återförvisade.

I tidigt skede i studien av domar uppdagades att det var på grund av formella fel som flertalet ärenden återförvisades. Därför ställdes frågor angående formella fel till respondenterna. Utarbetade handböcker och utbildning var en väg att minska formella fel uppgav respondenterna.

Det framkom att lantmäterimyndigheterna behöver bli tydligare att redovisa skälen för sina beslut.

Det är även viktigt att lantmätaren håller sammanträde. Från intervjustudien syntes att sammanträde utgör en central ståndpunkt för att förbättra handläggningen av förrättningsärenden.

Utifrån en respondents perspektiv finns det fördel att ändra lagstiftningen gällande samfälligheter. Eftersom det finns samfälligheter som idag inte fyller samma funktion som de gjorde när de bildades. Dessa samfälligheter kan ställa till problem i utredningen och tillför inte mycket, menade respondenten.

5 Diskussion och slutsats

Följande kapitel inleds med en diskussion kring de två metoder som använts i studien, för att sedan övergå till att diskutera det resultat som erhöles genom metoderna. Fortsättningsvis behandlar kapitlet även slutsats, förslag till fortsatta studier samt aspekter på etik och hållbar utveckling.

5.1 Diskussion av metod

Eftersom studien genomfördes i Gävle med dess omnejd fanns det möjligt att utföra personliga intervjuer men efter önskemål från några respondenter utfördes vissa intervjuer via telefon. Enligt Irvine et al. (2013) kan intervjuer via telefon leda till mindre utvecklade svar än vid ett "naturligt möte" men fördelen med telefonintervjuer är att de är tidsbesparande (Irvine et al., 2013). För att motverka mindre utvecklade svar, utformades intervjufrågor med semistrukturerade frågor som var "opend ended" och därmed erhöles tillräckligt med uttömmande svar från respondenterna. Eftersom en respondent blev tillfrågad under senare del av studien och var bosatt geografiskt längre bort, genomfördes intervjun via telefon. För att spara tid och kostnad, så styrktes argumentet att tillämpa telefonintervjuer.

Det kan vara en brist i intervjuundersökningen att en testintervju inte har genomförts. Detta för att upptäcka eventuella felande brister i formulering av frågorna. Eftersom detta upptäcktes under studiens gång, medförde det att någon respondent inte kunde bidra med att besvara en del frågor. Möjligtvis skulle vissa frågor ha omformulerats eller tagits bort. Däremot justerades vissa frågor under intervjutillfällena, därav var det till fördel att använda semistrukturerade frågor. Fortsättningsvis så spelades inte intervjuerna in, detta medför till en del informationsförlust. Detta kompenseras däremot med återkoppling med respondenterna via mejlkonversation. Samtliga respondenter erbjöd fortsatt kontakt om det behövdes.

För att uppnå högre svarsfrekvens från de tillfrågade, så skickades en påminnelse via mejl ut. Detta medförde att bättre resultat kunde uppnås.

5.2 Diskussion av resultat

Lantmäterimyndigheternas förrättningsverksamhet utför ett omfattande arbete för att uppnå enhetlig rättstillämpning, säker och kostnadseffektiv handläggning. Detta medför att lantmäterimyndigheterna avslutar uppemot 19 000 förrättningsärenden årligen och antalet ser inte ut att minska i framtiden. Trots ett stort antal avslutade förrättningsärenden är det ungefär 0,3 % förrättningsärenden som återförvisas. Med detta nämnt, återspeglar detta resultat att lantmäterimyndigheterna utför ett ansevärt arbete inom förrättningsverksamheten.

Varför återförvisas fastighetsbildningsärenden från mark- och miljödomstolen?

Utifrån de domar som inhämtats från mark- och miljödomstolarna, framgick att det varierar stort i antalet återförvisade förrättningsärenden beroende domstol. Växjö tingsrätt är domstolen som har återförvisat flest ärenden gentemot resterande domstolar under åren 2016 och 2015. De har återförvisat 18,4 % av de förrättningsärenden som tagits upp under den tidsperioden. Det som även kan vara anmärkningsvärt är att Växjö tingsrätt skiljer sig markant mellan åren som studien av domar avser. Att det är anmärkningsvärt är främst eftersom de andra domstolarna har hållit sig inom samma procentandel mellan de två åren. Detta kan tänkas vara slumpmässigt.

Att det skiljer sig så markant mellan domstolarna är inte så förunderligt eftersom de tar emot olika mängd förrättningsärenden och att det skiljer sig vart domstolarna ligger i Sverige. Östersund tingsrätt återförvisade däremot 3,7 % under åren 2016 och 2015. Anledningarna till detta kan bero på att Östersunds domkrets inte har lika många tätbebyggda orter som de övriga domkretsarna. Dock kan Östersunds domkrets jämföras med Umeås eftersom de båda ligger i norra delarna av Sverige med liknande kust- och inlandsområden. Umeå tingsrätt ligger dock procentuellt jämt med de övriga domstolarna. Det kan därför vara intressant att se närmare på varför det skiljer sig antalsmässigt i återförvisade ärenden beroende vilken domkrets förrättningsärendet berör.

Från studien av domar framgår det att det främst är fastighetsreglering och anläggningsförrättningar som återförvisas. Det är inte så anmärkningsvärt eftersom anläggningsförrättningar är flerpartsförrättningar.

Att ärenden återförvisades på grund av att formellt fel skett upptäcktes på ett tidigt stadiet i studien. Det som är mest anmärkningsvärt med detta är att det är någon form av brist i förrättningen.

Att det har varit olika tolkningar mellan domstolen och lantmäterimyndigheterna är inte påfallande. Eftersom det är därför det finns en andra instans som ska ta upp ärendet och pröva lagstiftningen. Därmed utvecklas lagtexter och rättspraxis.

I de fall domstolen inte tar upp ärendet i sak, på grund av formellt fel vid förrättningen, så är detta en brist som lantmäterimyndigheterna borde se över. Det som i denna kategori formellt fel främst beroende på att ett ärende återförvisas är att skälen för beslut inte har redovisats ordentligt till besluten. Det kan dock kommenteras att som respondent F uppgav är den som är missnöjd med beslutet inte intresserad om det skett något fel från myndighetens sida. De vill snarare se en ändring av själva utgången.

Hur arbetar lantmäterimyndigheterna med återförvisade ärenden för att minska brister inom fastighetsbildning?

Eftersom lantmäterikontoren endast ser så få återförvisade förrättningsärenden varje år, finns det inget aktivt arbete kring återförvisade förrättningsärenden. Det kan nämligen röra sig om ett par stycken förrättningsärenden som ett lantmäterikontor får ta del av årligen. Den rutin som finns vid hanteringen av återförvisade förrättningsärenden är att i regel är det en annan förrättningslantmätare som tar hand om det återförvisade ärendet.

Lantmäterikontoren har regelbundna möten, där det finns möjlighet att ta upp och diskutera dessa frågor på. Det finns stor vikt att inhämta kunskap från andra medarbetare eftersom många ärenden är komplexa. Sedan finns det kollegranskningen som sker innan en förrättningslantmätare fattar beslut. Det som kan nämnas är att kompetensen att utföra kollegranskningen inte alltid finns tillgänglig på lantmäterikontoren, detta gäller svårare förrättningsärenden. För att säkerställa förrättningsärenden använder kontoren checklistor. Det är ett stöd för förrättningslantmätaren.

Hur kan lantmäterimyndigheterna förbättra handläggningen med avseende på återförvisade ärenden?

Det positiva intrycket och bemötande som respondenterna gav till studien medför att detta är ett viktigt ämne att belysa. I första hand är det en central del att ta lärdom och kunskap av kollegor för att diskutera ärenden med varandra. Vissa ärenden som domstolen tar beslut kring tas upp i FQ för att samtalas kring, återger en av respondenterna. FQ som är en funktion i lantmäterimyndigheten arbetar bland annat med handböcker, vilket utgör ett kompletterande stöd till lagtexten. Den information som ges ut i handböcker kan därför göras mer tydliga. Från respondent E:s uppfattning finns det mycket fokus på handböcker. Ibland är det enklare att läsa själva lagtexten menar respondent E. Slutligen ska det nämnas att juridiken är komplex liksom själva myndighetsutövningen. Lagtexten är inte alltid självklar och det visar även propositionen till FBL.

Av de insamlade domarna som inhämtats från mark- och miljödomstolarna framgår det att formella fel utgör över hälften av domarna. Därför finns det vikt i att få ner antalet formella fel eftersom dessa medför kostnad för individen och samhället att sådana ärenden går upp i domstol utan avgörande är en brist. Lantmätaren får inte vara rädd för att hålla sammanträde. Så att man får med samtliga sakägare som berörs av förrättningen. Eftersom det fanns ett antal ärenden som behandlar att lantmätaren inte har redovisat skälen till besluten medför att ärenden återförvisas. Det finns även brister i lantmätarens undersökningsplikt i ett antal ärenden.

Som en respondent uttryckte sig, är fördelaktigt att ändra lagstiftningen angående samfälligheter eftersom detta kan leda till minskad effektivare handläggning. Idag finns det många samfälligheter som inte fyller någon funktion. Det kan därför vara vikt att rensa upp bland äldre samfälligheter för att lantmätaren inte ska lägga ner flera timmar på att utreda samfälligheter.

5.3 Slutsats

Varför återförvisas lantmäteriförrättningsärenden från mark- och miljödomstolen?

Främsta orsaken till att ärenden återförvisas är på grund av formella fel. Med formella fel avser där lantmäterimyndigheten inte redovisar skälen för beslut, inte kallat rätt sakägare till sammanträde samt brustit i sin utredningsskyldighet.

Hur arbetar lantmäterimyndigheterna med återförvisade förrättningsärenden för att minska brister inom fastighetsbildning?

Frågan om processsäkerhet och rättssäkerhet är centralt för hela arbetet. Det är betydande för samhället att det praktiseras en fungerande lagstiftning kring fastigheter och dess ägande. Eftersom man kan äga mark är inte bara en frihet för individen utan även bra för ekonomin. Det är av vikt för landet i helhet att det finns en väl fungerande lagstiftning och att den förvaltningsmyndigheten som använder lagstiftningen har hög kompetens. Det är även angeläget att förvaltningsmyndigheten fattar tydliga och förståeliga beslut.

Det ska betonas att studien visar att lantmäterimyndigheterna arbetar aktivt med ambitionen att hålla hög nivå på förrättningsverksamheten.

Hur kan lantmäterimyndigheterna förbättra handläggningen med avseende på återförvisade förrättningsärenden?

Det som myndigheten däremot bör ta del av i studien är att de tydligare ska redovisa skälen för sina beslut och de ska även följa utredningsskyldigheten. Det som lantmäterimyndigheterna även kan förändra till det bättre är arbetet med att använda sig av återförvisade ärenden för att höja kvalitén på förrättningsärenden, detta bör då ske från centralt håll då det är svårt för det enskilda kontoret.

5.3.1 Förslag till fortsatta studier

I studien av domar framkom det att det skiljer mellan de olika domstolarna kring hur de dömer. Det kan vara en intressant fråga att ta vidare och studera fler domar än bara återförvisade för att se om det är någon skillnad.

Vad som även kan studera är frågan i vilka fall domstolen bör återförvisa ärenden. Samt göra en undersökning av vad högre instanser så som Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen anser om 16 kap. 12 § FBL.

Det skulle även vara intressant att studera ärenden som Mark- och miljööverdomstolen visar åter till mark- och miljödomstolen. Därmed kan man även studera hur arbetet skiljer mellan dessa instanser.

Idén som uppgavs från en av respondenterna var att lantmäterimyndigheterna lägger ner mycket tid på att utreda äldre samfälligheter som idag inte fyller någon funktion. Det skulle därför vara intressant att studera hur lagstiftningen skulle kunna utformas.

5.4 Aspekter på etik och hållbar utveckling

Den information som samlas in från domstolarnas utlåtande ska endast användas som underlag till studien och kommer behandlas konfidentiellt. Det innebär bland annat att uppgifter om förrättningslantmätare eller berörda parter såsom sakägare, kommer inte att behandlas i studien.

För att få ett hållbart samhällsperspektiv inom området samhällsbyggnad har lantmäterimyndigheterna en viktig roll i dagens samhälle. Eftersom lantmäterimyndigheten sitter på fastighetsbildningsmonopol vilket gör att deras arbete är viktigt ur flera aspekter såsom ekonomiska och sociala. Levnadsmiljön i samhället påverkas av fastighetsbildningen och att det är viktigt ur ett hållbart perspektiv att myndighet fattar beslut i frågan som rör förhållandet mellan fastigheter.

Referenser

- Andersson, H. (2010). *Överklagade lantmäteriförrättningar 2001–2008*. Examensarbete, KTH, Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad (ABE), Fastigheter och byggande, Fastighetsvetenskap.
- Bengtson, B. (2015). *Speciell fastighetsrätt: miljöbalken*. (11., [omarb. och utök.] uppl.) Uppsala: Iustus.
- Biggam, J. (2014). *Succeeding with your Master's Dissertation: A step-by-step handbook* (3rd ed.). Berkshire: McGraw-Hill Education.
- Bonde, F., Dahlsjö, A. & Julstad, B. (2007-). *Fastighetsbildningslagen [Elektronisk resurs] : en kommentar*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Çağdaş, V. (2009). *Land Use Policy. Doctoral research on cadastral development*, volym 26, 2009, 869-889.
- Domstolsverket (2014). *Mark- och miljööverdomstolen* [hemsida]. Hämtad 2017-05-25 från <http://www.markochmiljooverdomstolen.se/Provningstillstand/>
- Domstolsverket (2016). *Mark- och miljödomstol* [hemsida]. Hämtad 2017-05-03 från <http://www.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/Domstolarna/Mark--och-miljodomstol/>
- Ekbäck, P. (2009). *Privet, common, and open access property rights in land – an investigation of economic principles and legislation*. *Nordic Journal of Surveying and Real Estate Research*, 6(2), 57-74.
- Gyllenpalm, J. (2016). *Kompositionen av en vetenskaplig artikel – En metatext om innehåll och form*. Utvecklingsartikel publicerad för Pedagog Stockholm. Stockholms universitet.
- Hjerm, M., Lindgren, S. & Nilsson, M. (2014). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys* (2:a uppl.). Geerups Utbildning AB.
- Irvine, A., Drew, P. & Sainsbury, R. (2013). *Am I not answering your questions properly? Clarification, adequacy and responsiveness in semi-structured telephone and face-to-face interviews*. *Qualitative Research*, 13(1), 87-106.
doi:10.1177/1468794112439086
- Jacob, S.A., Furgerson, S.P. (2012). *Writing Interview Protocols and Conducting Interviews: Tips for Students New to the Field of Qualitative Research*. *The Qualitative report*, 17(42), 1–10.

- Jama, Z. (2015). *Utvärdering av reformen om mark- och miljödomstolar - Jämförelse av fastighetsmål före och efter reformen*. Examensarbete, KTH, Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad (ABE), Fastigheter och byggande, Fastighetsvetenskap.
- Julstad, B. (2015). *Fastighetsindelning och markanvändning*. (5. uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- JO 2002/03. *Ämbetsberättelse 2002/03*. Hämtad 2017-06-01 från: <http://www.jo.se/sv/Om-JO/Ambetsberattelser/>
- Lantmäteriet. (2016), *Handbok FBL Fastighetsbildningslagen*. 2016-07-01
- Lantmäteriet. (2017), *Lantmäteriets årsredovisning 2016*. 2017-02-15
- Lantmäteriet. (u.å). *Oklarheter kring fastigheter* [hemsida] Hämtad 2017-05-25 från <https://www.lantmateriet.se/sv/Fastigheter/Min-fastighet/Oklarheter-kring-fastighet/>
- Makrakis, V., Kostoulas- Makrakis, N. (2015). *Bridging the qualitative- quantitative divide: Experiences from conducting a mixed methods evaluation in the RUCAS programme*, (54). doi: 10.1016/j.evalprogplan.2015.07.008
- May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Mälardalens högskola (2014) *Validitet* [hemsida]. Hämtad 2017-05-25 från <http://www.mdh.se/student/minastudier/examensarbete/omraden/metoddoktorin/metod/validitet-1.29071>
- Prop. 1969:128. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till fastighetsbildningslag*. Stockholm slott, antagen den 26 september 1969.
- SFS 1970:988. *Fastighetsbildningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1970:994. *Jordabalk*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1971:762. *Fastighetsbildningskungörelsen*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1973:1144. *Ledningsrättslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1973:1149. *Anläggningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1986:223. *Förvaltningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1996:242. *Lag om domstolsärenden*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1998:808. *Miljöbalken*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 2010:900. *Plan- och bygglag*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 2010:921. *Lag om mark- och miljödomstolar*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2010:984. *Förordning om mark- och miljödomstolarnas domsområden*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Victorin, A. & Hager, R. (2015). *Allmän fastighetsrätt – Fastighetstillhör, fastighetsköp, servitut, fastighetspant och sakrättsliga frågor (7:e uppl.)*. Uppsala: Iustus Förlag AB.

Vitilkainen, A. (2004) *An Overview of Land Consolidation in Europe*. *Nordic Journal of Surveying and Real Estate Research*, Volume 1, 2004, 25-44.

Ölund, E. (2002). *Överklagade lantmäteriförrättningar 1990–2000*. Examensarbete, KTH, Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad (ABE), Fastigheter och byggande, Fastighetsvetenskap.

Bilaga A.

Umeå	Östersund	Nacka	Vänersborg	Växjö
F 331-15	F 2165-14	F 159-15	F 147-15	F 71-14
F 573-15	F 3010-13	F 239-15	F 642-15	F 169-15
F 594-14		F 723-15	F 1062-15	F 174-15
F 914-15	F 530-16	F 1421-15	F 1387-15	F 1477-15
F 1459-15	F 1805-15	F 2590-15	F 1407-15	F 1601-15
F 1460-15		F 2778-15	F 1817-15	F 1624-11
F 1566-14		F 3236-15	F 2739-14	F 2124-15
F 1864-15		F 3574-15	F 2770-15	F 2837-15
F 2531-14		F 3587-14	F 2946-14	F 4107-14
F 2581-14		F 3776-13	F 3379-15	F 4372-14
F 2745-13		F 3966-15	F 4376-14	F 4421-13
F 3029-14		F 4062-14		
		F 4503-14	F 494-16	F 786-16
F 83-16		F 4862-15	F 644-16	F 1543-16
F 274-16		F 5188-14	F 664-16	F 2016-16
F 354-15		F 5834-14	F 667-16	F 2295-15
F 395-15		F 6237-14	F 686-16	F 2468-15
F 1708-14		F 6251-14	F 984-15	F 2911-16
F 2387-15		F 7111-14	F 2218-15	F 2913-15
F 2615-14		F 7230-13	F 2348-15	F 3036-15
F 2832-15			F 3449-15	F 3119-15
F 2953-15		F 335-16	F 3490-16	F 3134-16
F 3049-15		F 543-16	F 3816-15	F 3141-15
		F 1313-16	F 4347-14	F 3382-15
		F 1396-14		F 3585-15
		F 1712-16		F 4017-15
		F 2283-16		F 4145-16
		F 2284-16		F 4778-15
		F 3337-16		
		F 3633-16		
		F 4027-16		
		F 4281-16		
		F 4519-16		
		F 5272-15		
		F 5518-16		
		F 5800-16		
		F 5915-15		
		F 5918-15		
		F 6041-16		
		F 6425-16		
		F 6569-15		
		F 6597-15		
		F 6679-15		
		F 6996-16		

Bilaga B.

Intervjufrågor till förrättningslantmätare.

1. Vad har du för titel?
2. Vad är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?
3. Hur arbetar ni för att minska brister inom fastighetsbildning?
 - a. Har ni några rutiner?
4. Hur arbetar ni med återförvisade förrättningsärenden?
 - a. När Lantmäteriet/KLM har haft en annan bedömning än mark- och miljödomstolen?
 - b. När formellt fel har gjorts från Lantmäteriet/KLM?
 - c. Går information ut i resten av enheten eller funktionerna?
5. Hur ser uppföljningen ut av återförvisade ärenden?
6. Hur tror du att man kan minska de formella felen i lantmäteriförrättningar?
7. Har det skett någon skillnad i hur Lantmäteriet/KLM arbetar med återförvisade ärenden?
 - a. Exempelvis, under tiden du arbetet inom området?

Bilaga C.

Intervjufrågor till tekniskt råd.

1. Vad har du för titel?
2. Vad är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?
3. Vilka olika domslut kan ni fatta vid fastighetsmål?
 - a. Vad innebär dessa?
4. Hur ser uppföljningen ut av återförvisade ärenden?
5. Hur ser kommunikationen ut mellan mark- och miljödomstolen (Mark- och miljööverdomstolen) och Lantmäteriet/KLM?
6. Har det skett någon skillnad i arbetet med återförvisade ärenden?
 - a. Exempelvis, under tiden du arbetet inom området?
 - b. Hos Lantmäteriet/KLM?
 - c. Hos mark- och miljödomstolen (Mark- och miljööverdomstolen)?
7. Hur tror du att man kan minska de formella felen i lantmäteriförrättningar?